

नेपाल सरकार
स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय
स्वास्थ्य सेवा विभाग

इपिडिमियोलोजी तथा रोग नियन्त्रण महाशाखा
टेकु, काठमाडौं

विश्व औलो दिवस

२५ अप्रिल २०२६

Driven to End Malaria: Now We Can. Now We Must.

औलो अन्त्य हाम्रो संकल्प: सक्षम छौं, छैन अब विकल्प

सामान्य जानकारी

औलो (मलेरिया) भनेको के हो?

- औलो मुख्यतया एनोफिलिज जातका संक्रमित लामखुट्टेहरूको टोकाइबाट सर्ने परजीवीका कारण हुने एक प्रकारको सरुवा रोग हो।
- जटिल प्रकारको औलोले संक्रमित व्यक्तिको ज्यानै जोखिममा पार्न सक्छ।
- औलो सजिलै रोकथाम र उपचार गर्न सकिने रोग हो।
- शिशुहरू, ५ वर्षमुनिका बालबालिका, गर्भवती महिला तथा किशोरीहरू, जोखिम क्षेत्रमा यात्रा वा काम गर्ने व्यक्ती र एचआईभी वा एडस भएका व्यक्तिहरूमा गम्भीर संक्रमणको जोखिम बढी हुन्छ।

लक्षणहरू

ज्वरो आउने काप छुट्ने टाउको दुख्ने

असाध्यै थकित भ्रमित दौरा आउने सास फेर्न
महसुस हुने अवस्थामा हुने वा बेहोस हुने गाह्रो हुने

औलोको विश्वव्यापी तथा क्षेत्रगत अवस्था

- सन् २००० देखि हालसम्म विश्वव्यापी औलो कार्यक्रममार्फत २.३ अर्ब औलोका बिरामीहरू र १ करोड ४० लाख मृत्युहरू रोक्न सफल भएको अनुमान छ।
- हालसम्म ४७ देशहरू औलो-मुक्त प्रमाणित भैसकेका छन्।
- सन् २००० देखि २०२४ सम्म औलो-प्रभावित देशहरूको संख्या १०८ बाट ८० मा झरेको छ।
- तर, विश्वव्यापी प्रगति सुस्त हुँदै गएको देखिन्छ: २०२४ मा अनुमानित २८.२ करोड बिरामी र छ लाख दस हजार मृत्युहरू प्रतिवेदन भएका थिए, जुन २०२३ को तुलनामा केही वृद्धि हो।
- औलोको विश्वव्यापी भारमध्ये करिब ९५% हिस्सा अफ्रिकी क्षेत्रले ओगटेको छ।

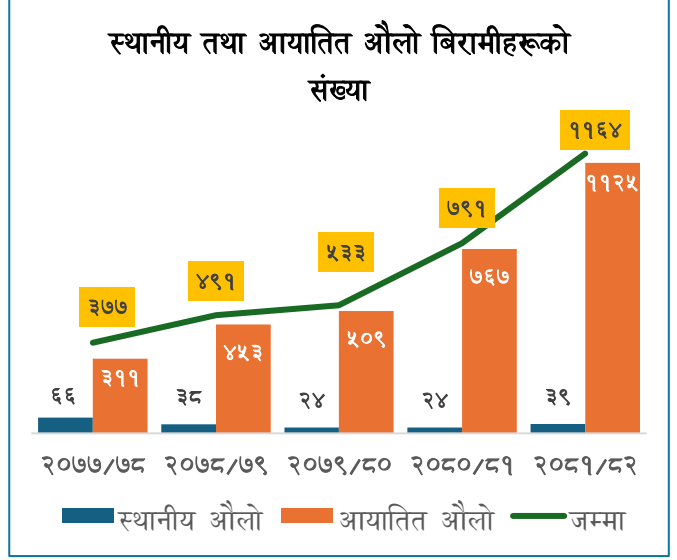
- दक्षिण पूर्वी एसिया क्षेत्रमा विश्वव्यापी औलोका करिब १% बिरामी र मृत्युहरू भएका छन्, जसमा भारतले सबैभन्दा ठूलो हिस्सा ओगटेको छ।

- सन् २००० यता औलोका बिरामी र मृत्युहरूमा ८०% भन्दा बढी गिरावट आएको छ, यद्यपि पछिल्ला वर्षहरूमा प्रगति सुस्त हुँदै गएको छ।
- दक्षिण-पूर्वी एसिया क्षेत्रका तीन देशहरू: थाइल्यान्ड, श्रीलंका र टिमोर-लेस्तेलाई विश्व स्वास्थ्य संगठनले औलो-मुक्त प्रमाणित गरिसकेको छ।

नेपालको अवस्था

- नेपाल औलो निवारणतर्फ उन्मुख छ। विगत १० वर्षमा स्थानीय औलोको संख्यामा करिब ९०% ले कमी आएको छ।
- हाल वार्षिक रूपमा स्थानीय औलोका बिरामीहरू ५० भन्दा कममा सिमित भएका छन्, यदपी यसलाई पूर्ण रूपमा शून्यमा झार्न चुनौती कायम छ।
- करिब ९७% केस आयातित छन्, जसको ठूलो हिस्सा भारतका उच्च-जोखिम क्षेत्रहरूमा हुने मौसमी श्रम प्रवास तथा रोजगार र शान्ति मिसनका लागि औलो व्याप्त रहेका अफ्रिकी देशहरूमा हुने यात्रासंग सम्बन्धित छ।
- सीमा आवागमन र श्रम प्रवासका कारण औलोको पुनरागमन को जोखिम उच्च रहेको छ।

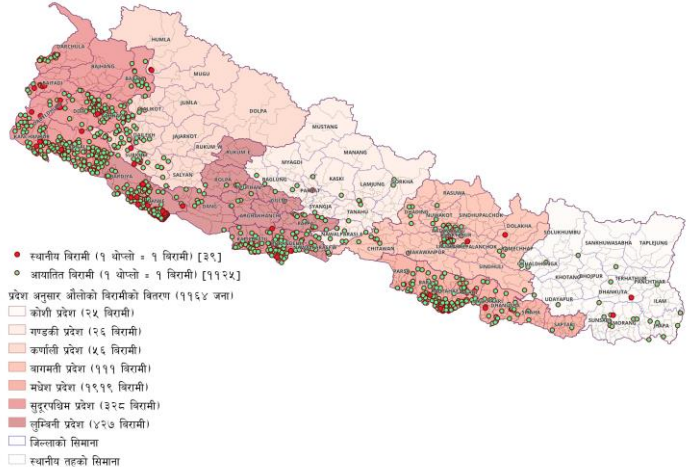

प्रदेश तथा जिल्लागत अवस्था

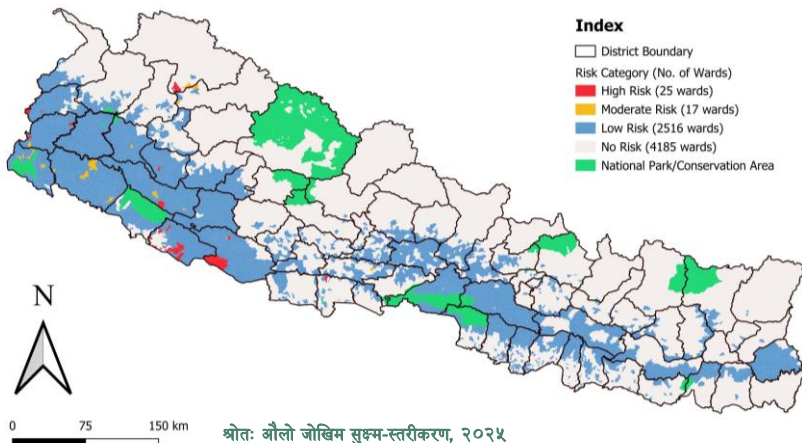
प्रदेश अनुसार स्थानीय तथा आयातित औलोको विवरण

प्रदेश	स्थानीय	आयातित	जम्मा
कोशी	२	१८	२०
मधेश	३	१८७	१९०
बागमती	३	५४	५७
गण्डकी	१	२५	२६
लुम्बिनी	१३	४१३	४२६
कर्णाली	३	५५	५८
सुदूरपश्चिम	१४	३७३	३८७
नेपाल	३९	११२४	११६४

औलोका बिरामीहरूको भौगोलिक फैलावट

औलोको जोखिम क्षेत्र

प्रदेश अनुसार उच्च तथा मध्यम जोखिम भएका वडाको संख्या

कोशी	०
मधेश	३
बागमती	३
गण्डकी	०
लुम्बिनी	१५
कर्णाली	१०
सुदूरपश्चिम	१५

राष्ट्रिय औलो निवारण कार्यक्रम

राष्ट्रिय औलो रणनीतिक योजना (२०२५-२०३०)

प्रमुख उपलब्धिहरू

दीर्घकालीन सोच

- औलोमुक्त नेपाल

ध्येय

- औलो निवारणका लागि औलोका केसहरूको समयमै पहिचान, शीघ्र उपचार तथा प्रतिकार्यमा सर्वव्यापी पहुँच सुनिश्चित गर्ने।

लक्ष्य

- सन् २०२६ सम्ममा स्थानीय औलोका केसहरूको सङ्ख्यालाई शून्यमा पुऱ्याउने र तत्पश्चात सो स्थितिलाई कायम राख्ने।
- औलोको पुनरागमनको रोकथाम (prevention of re-establishment) का लागि संयन्त्रहरूलाई सुदृढ गर्ने।

उद्देश्य

- स्वास्थ्य प्रणालीका सबै तहमा औलोको गुणस्तरीय निदान, उपचार र रोकथामका उपायहरू सुनिश्चित गर्ने।
- औलोलाई पुनरागमन हुनबाट रोक्न र प्रमाण आधारित निर्णय गर्नका लागि निगरानी प्रणाली सुदृढ बनाउने।

रणनीतिहरू

- तथ्यमा आधारित निर्णय, केस प्रतिकार्य तथा औलोको पुनरागमनको रोकथामका लागि औलो निगरानी प्रणालीलाई सुदृढ बनाउने।
- प्रभावकारी कीट निगरानी र नियन्त्रणका गतिविधिहरूमा फोर्स रोगको रोकथाम सुनिश्चित गर्ने।
- औलोका केसहरूको गुणस्तर सुनिश्चित निदान र उपचारमा सर्वव्यापी र शीघ्र पहुँच सुनिश्चित गर्ने।
- औलो निवारणका लागि राज्य सञ्चालनका तीनवटै तहमा राजनीतिक प्रतिबद्धता, स्वामित्व र सक्षम वातावरण सुनिश्चित गर्ने।
- औलो कार्यक्रममा नवप्रवर्तनको उपयोग तथा कार्यगत अनुसन्धानको विस्तार गर्ने।

- निगरानी तथा प्रतिकार्य:** औलो रोग निगरानी प्रणाली (एम.डी.आई.एस) संचालन मा रहेको छ। १-३-७ पद्धति अनुसार केस नोटिफिकेशन, केस अनुसन्धान र प्रतिकार्य कार्यान्वयनमा यसले सहयोग पुऱ्याएको छ।

- उच्च जोखिम समूह लक्षित कार्यक्रम:** उच्च जोखिम क्षेत्रका मौसमी आप्रवासीहरूमा आयातित औलो नियन्त्रणका लागि लक्षित क्रियाकलाप सञ्चालन गरिएका छन्; ग्रामिण औलो कार्यकर्ता परिचालनमार्फत सक्रिय निगरानी तथा शंकास्पद बिरामीको प्रेषण सहयोग सुनिश्चित गरिएको छ।

- बाहक नियन्त्रण:** २५ जिल्लाका उच्च तथा मध्यम जोखिम वडामा अन्तरङ्ग विषादी छिडकाउ सञ्चालन गरिएको छ र गुणस्तर मूल्याङ्कन गरिएको छ; साथै १२,८७६ वटा कीटनाशकयुक्त झुल उच्च जोखिम समूह, सक्रिय फोकस र पहिलो गर्भजाँच गर्ने गर्भवती महिलालाई वितरण गरिएको छ।

- आपूर्ति व्यवस्थापन:** सबै सेवा प्रदायक केन्द्रमा द्रुत परीक्षण किट र औलो औषधिको निरन्तर उपलब्धता सुनिश्चित गरिएको छ।

- क्षमता अभिवृद्धि:** २५० भन्दा बढी स्वास्थ्यकर्मीलाई निगरानी, निदान र केस व्यवस्थापनमा तालिम प्रदान गरिएको छ।

- निजी क्षेत्र सहभागिता:** सि.एम.ई. तथा अभिमुखीकरणमार्फत निजी क्षेत्रको निदान, उपचार र DHIS-2 मा समयमै तथा सही रिपोर्टिङ क्षमता सुदृढ गरिएको छ।

- शासन व्यवस्था:** संघीय, प्रादेशिक र स्थानीय तहमा औलो निवारण निर्देशक समितिहरू गठन तथा सुदृढ गरिएको छ।

मुख्य समस्या र चुनौतीहरू

प्राथमिकताहरू

- औलो पुनरागमनको उच्च जोखिम:** करिब ९७% औलोका बिरामीहरू आयातित भएकाले, भारततर्फको मौसमी श्रम आप्रवासन तथा अफ्रिकी देशहरूमा शान्ति मिसन र रोजगारका कारण निरन्तर संक्रमण भित्रिने जोखिम उच्च छ। यसले स्थानीय प्रसारण पुनरागमन हुने सम्भावनालाई कायम राखेको छ।
- निगरानी तथा प्रतिकार्य प्रणालीगत चुनौती:** १-३-७ रणनीतिको समयमै कार्यान्वयनमा ढिलाइ, स्थानीय स्तरमा छिटपुट रूपमा देखिने औलोका केसहरू, र *Plasmodium ovale* जस्ता नयाँ प्रजातिको उपस्थितिले निदान, निगरानी र प्रतिकार्य प्रणालीलाई थप जटिल बनाइरहेको छ। साथै, केस पत्ता लगाउने र परीक्षणको अभ्यासमा कमी देखिनु पनि एक चुनौती हो।
- वित्तीय दिगोपनमा चुनौती:** बाह्य सहयोग क्रमशः घट्दै जानु र आन्तरिक स्रोत सीमित हुनुका कारण औलो निवारण कार्यक्रमको दीर्घकालीन दिगोपन सुनिश्चित गर्न चुनौती थपिएको छ।

- सुदृढ निगरानी, द्रुत प्रतिकार्य:** १-३-७ प्रणालीलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्दै समयमै केस पहिचान, अनुसन्धान र प्रतिकार्य सुनिश्चित गर्ने। आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि, उपकरण उपलब्धता र बहु-क्षेत्रीय समन्वय सुदृढ गर्ने।
- आयातित औलो नियन्त्रणका लक्षित गतिविधिहरू:** आप्रवासी लक्षित स्क्रिनिङ, जनचेतना, केस व्यवस्थापन तथा उच्च जोखिम क्षेत्रमा लक्षित औषधि सेवन जस्ता लक्षित कार्यक्रम संचालन तथा विस्तार गर्ने।
- वित्तीय दिगोपन:** सबै तहमा आन्तरिक वित्तीय लगानी क्रमशः वृद्धि गर्ने, उच्च-प्रभावकारी क्रियाकलापहरूलाई प्राथमिकता दिने र अन्य कीटजन्य रोग कार्यक्रमसँग स्रोत एकीकरण गर्ने।

विश्व औलो दिवस २०२६

विश्व औलो दिवस २०२६ को मूल नारा

विश्वव्यापी नारा:
Driven to End Malaria:
Now We Can. Now We Must.

राष्ट्रिय नारा:
औलो अन्त्य हाम्रो संकल्प:
सक्षम छौं, छैन अब विकल्प

मूल नाराका प्रमुख सन्देशहरू

- **औलोको अन्त्य हाम्रो संकल्प:** नेपाल औलो निवारणको नजिक छ- स्थानीय संक्रमण अत्यन्त न्यून छ। सीमित स्थानीय संक्रमणलाई पूर्ण रूपमा अन्त्य गर्न दिगो प्रतिबद्धता, सबै तहमा बलियो नेतृत्व, लक्षित लगानी र निरन्तर प्रयास अपरिहार्य छ। यसका लागि सबै तहका सरकार, स्वास्थ्यकर्मी, समुदाय र सरोकारवालाको साझा संकल्प र दृढ प्रतिबद्धता आवश्यक छ।
- **सक्षम छौं:** देशसँग सक्षम स्वास्थ्य प्रणाली, सुदृढ निगरानी, परीक्षण र उपचार क्षमताहरू छन्। दक्ष प्रयोगशालाकर्मी, शीघ्र पहिचान, छिटो उपचार र प्रभावकारी खोजपडतालमार्फत हामी औलो अन्त्यतर्फ अझ तीव्र रूपमा अघि बढ्न सक्छौं।
- **छैन अब विकल्प (अब गर्नुपर्छ):** अब ढिलाइ गर्ने विकल्प छैन- औलो अन्त्यका उपलब्धिहरू जोगाउन र पुनरागमन रोक्न निर्णायक कार्य आवश्यक छ। उच्च जोखिम क्षेत्रमा स्थानीय संक्रमण तथा जोखिमयुक्त देशहरूबाट हुने आयातित संक्रमणको रोकथाम र नियन्त्रणका लागि लक्षित लगानी, तीव्र निगरानी तथा प्रतिकार्य र अन्तर-देशीय समन्वयलाई अझ सुदृढ गर्नुपर्छ। यसका लागि तत्काल कार्यान्वयनमुखी कदम चाल्नुपर्छ।

औलो अन्त्यका लागि साझा जिम्मेवारी: हामी सबैले अब के गर्ने?

- **संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहका सरकारहरू:** औलो निवारणका लागि दीर्घकालीन र लक्षित लगानी सुनिश्चित गर्ने, औलो निगरानी तथा द्रुत प्रतिकार्यको १-३-७ पद्धतिलाई सुदृढ गर्ने, र स्थानीय प्रसारण रोक्न उच्च जोखिम समूह तथा सीमावर्ती क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकतामा राख्ने।

- **निजी, सरकारी तथा गैर-सरकारी सेवा प्रदायकहरू:** औलो परीक्षणका लागि "कुनै पनि बिरामीलाई नफर्काउने" नीति कार्यान्वयन गर्ने, गुणस्तरीय निदान र उपचारसम्बन्धी राष्ट्रिय निर्देशिका पालना गर्ने, तथा सबै पुष्टि भएका बिरामीहरू औलो रोग सुचना प्रणाली -MDIS (३६०४०) मार्फत प्रतिवेदन गर्ने।

- **सबै स्वास्थ्यकर्मीहरू:** ज्वरोका सबै शंकास्पद बिरामीहरूको तत्काल परीक्षण गर्ने, केस अनुसन्धान र प्रतिवेदन पूर्ण रूपमा सुनिश्चित गर्ने, तथा समयमै निर्देशिका अनुसार उपचार र फलोअप गर्ने।

- **स्थानीय स्वयंसेवक/महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविका:** ज्वरोको सक्रिय खोजपडताल, प्रारम्भिक केस पहिचान र प्रेषण सुदृढ गर्ने।

- **समुदायका सरोकारवाला तथा नेतृत्वकर्ताहरू:** ज्वरोका असामान्य समूह वा मृत्युका घटनाहरू देखिएमा तुरुन्त पहिचान र प्रतिकार्य सुनिश्चित गर्ने सक्रिय रूपमा सहयोग गर्ने र यस्ता घटनाहरू हेलो हेल्थ (१११५) वा नजिकको स्वास्थ्य संस्थामा प्रतिवेदन गर्ने, साथै समुदायमा जनचेतना र सहभागिता प्रवर्द्धन गर्ने।

- **नागरिकहरू:** झुल नियमित प्रयोग गर्ने, लामखुट्टे प्रजनन नियन्त्रणका लागि वातावरणीय व्यवस्थापन गर्ने, लामखुट्टेको टोकाइबाट व्यक्तिगत सुरक्षा अपनाउने, र ज्वरो आएमा समयमै स्वास्थ्य परीक्षण गराउने जस्ता रोकथामका उपायहरू अपनाउने।

- **दातु निकाय तथा विकास साझेदारहरू:** औलो निवारणका लागि निरन्तर वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने, निगरानी तथा सीमापार (Cross-Border) सहकार्य तथा प्रतिकार्य प्रणाली सुदृढ गर्ने, र राष्ट्रिय प्राथमिकतासँग समन्वय गर्दै क्रमिक रूपमा पूर्ण राष्ट्रिय स्वामित्व तथा दिगोपनतर्फ रूपान्तरण सुनिश्चित गर्न सहयोग पुऱ्याउने।